

דוגמה (2) לדרכי תשאל מבחן עברית לבתי ספר דרוזיים,

שאלון 015381, חורף תשע"ט

חלק ב – הבנת הנקרא והבעה (35 נקודות)

2. בשאלה זו שני טקסטים א-ב. קרא אותם, וענה על כל הסעיפים שאחריהם.

טקסט א

על סטראוטיפ ועל דעות קדומות

בכל חברה בני האדם נוהגים לחלק את האנשים לקבוצות חברתיות שונות, כמו קבוצות על פי מין: גברים, נשים; קבוצות על פי גיל: צעירים, מבוגרים, זקנים או על פי תכונות אחרות. לעתים אנו מייחסים לכל האנשים בקבוצה מסוימת תכונה כוללת, חיובית או שלילית, שאינה משקפת בהכרח את תכונותיהם במציאות. אמירות כגון "נשים הן המין החלש" או "גברים אמיתיים לא בוכים" הן ביטוי לסטראוטיפ. כלומר הן הבעת דעה כללית על קבוצה חברתית - הצמדת תווית חברתית - האומרת שלכל האנשים השייכים לאותה קבוצה יש תכונה מאפיינת משותפת.

5

לסטראוטיפים יש תפקיד חשוב בחיינו. הם מאפשרים לנו לארגן את המידע שיש לנו על העולם, ולמיין במהירות וביעילות את המידע החדש שאנו קולטים. אנו חיים במציאות עמוסה בידע ובפרטים רבים מאוד. כמעט בכל יום אנו נחשפים למידע חדש או לשינויים במידע קיים, והסטראוטיפים מאפשרים לנו לעבד במהירות את המידע הרב המקיף אותנו. באמצעותם אנו יוצרים במוחנו תמונה פשוטה וברורה של אנשים שלא הכרנו, של אירועים חדשים שנתקלנו בהם ושל מידע חדש שפגשנו.

15

התוויות האלה, שאנו משתמשים בהן כדי לארגן את עולמנו, מעוררות בנו רגשות. רגשות אלה גורמים לנו לפעמים להבליט את ההבדלים בין הקבוצות ולהגזים בממדים שלהם. כשהסטראוטיפ מלווה ברגשות שליליים הוא נהפך לדעה קדומה, שיש בה סכנות רבות, כגון אפליה וגזענות, תוקפנות, מתח ושנאה שאין להם בסיס עובדתי.

(מעובד על פי י' כ"ץ, "על סטראוטיפיות ועל דעות קדומות", סקירה חודשית, 8, ועל פי מנהל חברה ונוער - מאגר מידע ארצי, וכן על פי הערך "סטראוטיפ", מויקיפדיה, אושר ב-2014)

השאלות

ענה על סעיפים א-ה על פי טקסט א.

שים לב: העתקה מן הטקסט של משפטים מיותרים תגרום להפחתת נקודות.

א. על פי הטקסט כתוב מהו סטראטיפי. (2 נקודות)

ב. על פי שורות 10-19 לחשיבה סטראטיפית יש יתרונות וחסרונות.

כתוב יתרון אחד וחסרון אחד שיש לחשיבה סטראטיפית. (4 נקודות)

- היתרון בחשיבה סטראטיפית:

- החיסרון בחשיבה סטראטיפית:

ג. לפניך ציטוט משורה 17 בטקסט: "הוא נהפך לדעה קדומה שיש בה סכנות רבות, כגון אפליה וגזענות"

מה הפירוש של המילה "אפליה"? הקף את התשובה הנכונה ביותר. (2 נקודות)

- יחס אדיש, חוסר איכפתיות כלפי אנשים אחרים.
- בחירה באנשים לטוב או לרע מסיבות שאינן קשורות לעניין.
- גילויי מתח, תוקפנות ושנאה כלפי אדם אחר.
- רגשות שליליים כלפי אדם אחר.

ד. לפניך מקרה: נהגת עמדה להחנות את מכוניתה בין שתי מכוניות חונות. גבר שעבר במקום הציע להחנות את המכונית במקומה. הסבר את הגישה הסטראטיפית שההצעה של הגבר מבטאת. (3 נקודות)

ה. מה דעתו של כותב המאמר בנוגע לסטראטיפים ולדעות קדומות. הקף את התשובה הנכונה ביותר. (4 נקודות)

- סטראטיפים ודעות קדומות מזיקים לבני האדם.
- סטראטיפים ההופכים לדעות קדומות הם תהליך טבעי בחברה.
- סטראטיפים ודעות קדומות חשובים להתפתחות חברתית.
- סטראטיפים ההופכים לדעות קדומות מסוכנים לחברה.

לפניך טקסט ב, קרא אותו וענה על הסעיפים ו-ח שאחריו.

טקסט ב

על דעות קדומות בחברה הישראלית

שנים רבות החברה הישראלית מתמודדת עם חלוקה לקבוצות השונות זו מזו מבחינה תרבותית וחברתית. לקבוצות אלה יש דעות קדומות זו על זו: ספרדים ואשכנזים, דתיים וחילוניים, יהודים וערבים ועוד. אמנם יש בחברה הישראלית כולה הסכמה רחבה שיש לשמור על שוויון בין הקבוצות ועל כבוד הדדי ביחסים שביניהן, אולם לצערנו הסכמה זו היא רק במילים. אף על פי שיש במילים האלה כוונות טובות, אין להן ביטוי ממשי בהתנהגויות היום-יומיות של הישראלים.

אנו נולדים בלי דעות קדומות, אך נחשפים אליהן כבר בילדותנו באמצעות הדמויות המשפיעות עלינו: הגננת, ההורים והחברים. גם אמצעי התקשורת - הפרסומות ותוכניות הטלוויזיה וגם מערכת החינוך - ספרי הלימוד, השירים והסיפורים, משפיעים על התפיסות שלנו. דעות קדומות מתבטאות גם במעשים, למשל עידוד הבנים לשחק ב"משחקי בנים" והכוונת הבנות ל"משחקי בנות". לכן כדי ליצור חברה המסוגלת להכיר בשונה, ב"אחר", ולקבל אותו בלי דעות קדומות ורגשות שליליים חשוב להתחיל לחנך לשוויון ולכבוד הדדי כבר בגיל הרך.

מערכת החינוך מנסה זה שנים רבות לחנך את הילדים ובני הנוער לכבוד הדדי. היא עושה זאת באמצעות תוכניות חינוך שונות, אך תהליך השינוי צריך להתחיל בסביבתם הקרובה של הילדים בעזרת הדמויות שהילדים מושפעים מהן.

(מעובד על פי נ' ונציה, "רב-תרבותיות כפרקטיקה יום-יומית", מכון ונציה לשונות ורב-תרבותיות, אוחר ב-2014)

ו. לפניך ציטוט משורה 14 בטקסט: " מערכת החינוך מנסה זה שנים רבות לחנך את הילדים ובני הנוער לכבוד הדדי." (3 נקודות)
מה הפירוש של המילה "הדדי"? הקף את התשובה הנכונה ביותר.

- חד-צדדי

- זה כלפי זה

- גלוי לעין

- עצמי

ז. בשורה 6 בטקסט טוען הכותב: " אנו נולדים בלי דעות קדומות".
העתק מטקסט א את המשפט המסביר את הימצאותן של הדעות הקדומות אצל בני אדם.
(3 נקודות)

ח. בהכרזת העצמאות של מדינת ישראל נכתב כי מדינת ישראל תבטיח שוויון גמור לכל אזרחיה בלי הבדל דת, גזע ומין.
על פי טקסט ב, האם המציאות בישראל מאפשרת לקיים את ההצהרה הזאת? נמק את דעתך.
(4 נקודות)

הבעה בכתב (10 נקודות)

ט. כתוב חיבור בהיקף של 15-20 שורות על אחד משני המשאים: 1 או 2.

(1) כתוב חיבור. בחיבורך הבע את דעתך בשאלה אם אפשר לצמצם בישראל גילויים של אפלייה ושל גזענות באמצעות חינוך, הסברה באמצעי התקשורת וחקיקה. נמק את דבריך והבא להם דוגמאות. תוכל להיעזר בטקסטים.

(2) ברחבי העולם מציינים מדי שנה ב-16 בנובמבר את יום הסובלנות הבין-לאומי. יש הטוענים כי יש לקיים גם במדינת ישראל יום כזה.
כתוב חיבור. בחיבורך הבע את דעתך בנושא, נמק את דבריך והבא להם דוגמאות. תוכל להיעזר בטקסטים.

פרק שני: דקדוק (20 נקודות)

חלק א – הפועל ושם העצם (6 נקודות)

ענה על שאלות 3-4

3. לפניך שני סעיפים א-ב, בכל סעיף יש משפט ובו פועל מודגש. כתוב בשורה הריקה בכל סעיף את התשובה על פי ההוראות (3 נקודות; לכל סעיף – חצי נקודה).

א. החלוקה של בני האדם לקבוצות לא תמיד **מְבַטֵּאת** תפיסה שקרית של המציאות.

1. השורש של המילה **מְבַטֵּאת** הוא: _____

2. השלם **פועל או שם פועל** מאותו השורש ואותו הבניין של הפועל המודגש, על פי המשפט שלפניך.

אנשים נוהגים _____ את דעתם בצורה סטראוטיפית.

3. השלם **שם** מאותו השורש של הפועל המודגש, על פי המשפט שלפניך.

אמירות מסוימות הן _____ לתפיסה סטראוטיפית.

ב. **הַתְאַרְגְּנוּ** לצאת לכינוס העולמי לסבלנות.

1. השורש של המילה **הַתְאַרְגְּנוּ** הוא: _____

2. השלם **פועל או שם פועל** מאותו השורש ובבניין אחר של הפועל המודגש, על פי המשפט שלפניך.

בדרך כלל מחשבות סטראוטיפיות _____ את המידע בתבניות.

3. השלם **שם** מאותו השורש של הפועל המודגש, על פי המשפט שלפניך.

_____ מהיר ויעיל של המידע יוצר תמונה פשוטה של המציאות.

ענה על שאלה 4 (3 נקודות)

לפניך צירוף של שם עצם ושם תואר בצורת היחיד: **אסון גדול**.

א. הפוך את הצירוף לצורת הרבים (2 נקודות) _____

ב. לפניך צירוף של שם עצם ושם תואר: **נְגַר מקצועי**

1. הקף את המשקל של המילה "נְגַר" שבצירוף: **מְקַטֵּל קַטֵּל קַטֵּל קַטֵּל**

2. מה דרך התצורה של שם התואר " **מקצועי** " ?

(נקודה אחת) _____

חלק ב – תקינות בפועל ובשם המספר (4 נקודות)

ענה על שאלה 5

א. לפניך שני משפטים ובכל אחד מהם שני פעלים מנוקדים.
בכל משפט הקף את צורת הפועל המתאימה ונמק את קביעתך (השתמש במונחים לשוניים)

1. החשש הוא שהנער **יִשְׁבֵּר** / **יִשְׁבֵּר** מבחינה רגשית.

נימוק _____

2. יש **לְדַכּוֹת** / **לְדַכֵּא** גילויים של דעות קדומות כלפי אדם או חברה.

נימוק _____

ב. לפניך שני משפטים. בכל משפט כתוב את המספר במילים.

1. בשנה הבאה הנער יהיה בן 18 _____.

2. דעות קדומות מעליבות פי 2 _____ מגילויים אחרים.

חלק ג – תורת ההגה (4 נקודות)

ענה על שאלה 6

לפניך ארבעה סעיפים , בכל אחד מהסעיפים הקף את התשובה הנכונה . (נקודה אחת לכל סעיף)

א. באיזו מילה הדגש הוא תבניתי?

מְזַכֵּר ת זְכָרִין ת זְכָרִית ת זְכָרוֹ

ב. באיזו מילה השווא יוצא דופן?

מְרַכֵּב רְכִיב נְרַכֵּב תְרַכֵּבֶה

ג. באיזו מן המילים הבאות יש לשים מפיק?

כְּלִפִּיהַ שְׂנוֹתֶיהַ תְּמִהַה רְצוֹנֶה

ד. באיזו מילה חלה הנמכת תנועה?

צָבַע מְטַע מְחַרֵיד יְחַלֵף

ענה על אחת מן השאלות שלפניך 7 או 8

7. לפניך שני משפטים קרא אותם וענה על שני הסעיפים שאחרי כל אחד מהם. (לכל סעיף 3 נקודות)

א. יש בחברה הישראלית הסכמה לגבי כבוד האדם, אולם הסכמה זאת היא רק במילים.

מה סוג המשפט? _____

מה התפקיד התחבירי של המילה "הסכמה" המודגשת בקו? _____

ב. התוויות האלה, שאנו משתמשים בהן כדי לארגן את עולמנו, מעוררות בנו רגשות.

מה סוג המשפט? _____

מה התפקיד התחבירי של המילה "בהן" המודגשת בקו? _____

8. בכל אחד מהסעיפים א-ב חבר את שלושת המשפטים למשפט אחד באמצעות מילת קישור מתאימה.

שים לב: אין להשתמש בוו"ו החיבור. (לכל סעיף 3 נקודות)

א. - מטרתה של התפיסה הסטראוטיפית היא לעזור לנו לארגן את חיינו.

- היא עלולה להפוך לדעות קדומות.

- יש להיזהר מתפיסה סטריאוטיפית.

ב.

- צריך לכבד את כל האנשים בחברה הישראלית.

- החברה הישראלית מורכבת מקבוצות שונות.

- רוצים לבנות חברה ישראלית טובה יותר.

מהצחה